

ВИКОРИСТАННЯ ІНДЕКСНОГО МЕТОДУ ДЛЯ СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ

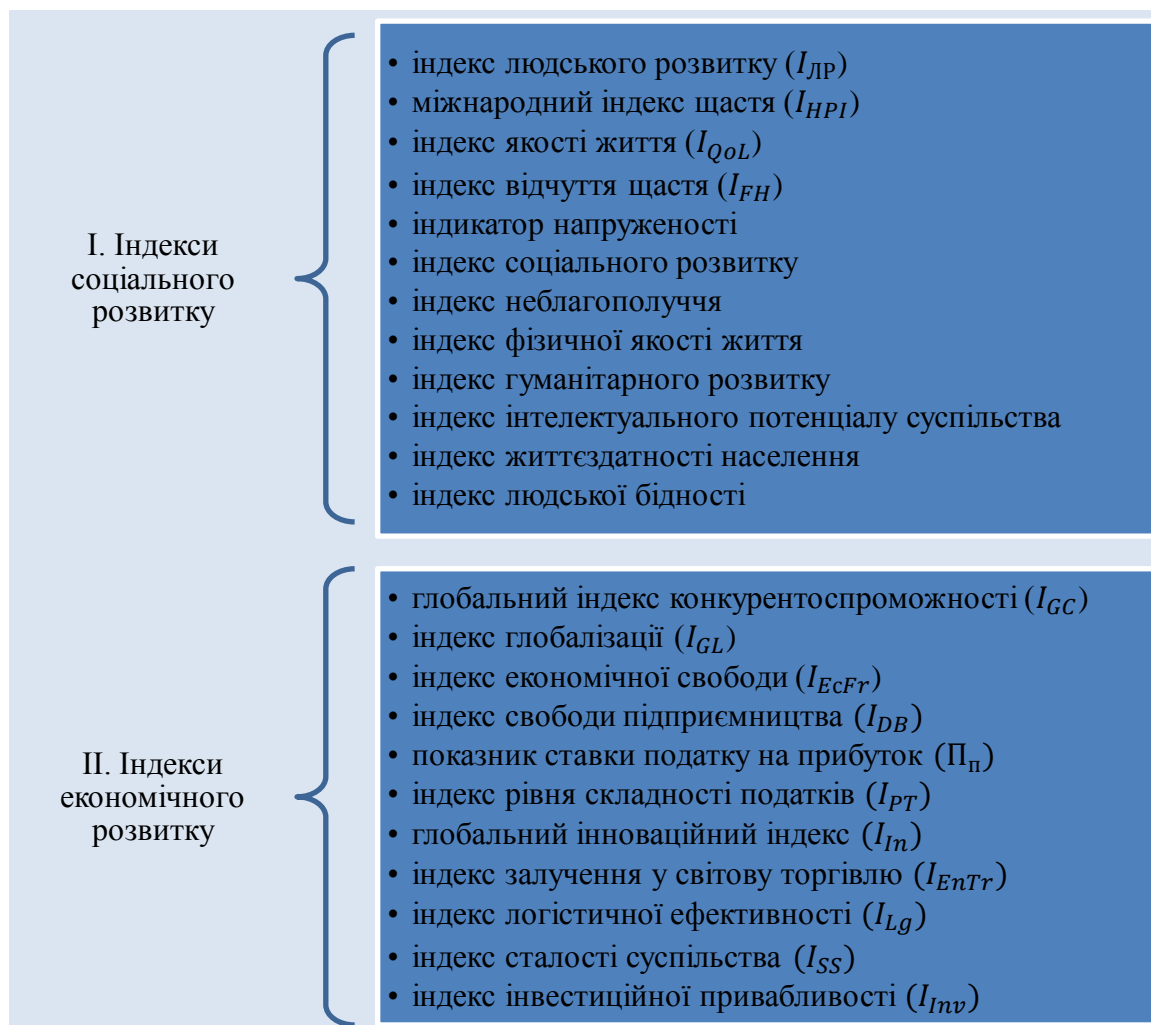
Якість життя є відносною синтетичною категорією, оскільки залежить не тільки від рівня реальних доходів, обсягів фактичного споживання населенням матеріальних і духовних благ та послуг, рівня соціальної захищеності, комфортності умов проживання, політичних свобод тощо, а й від рівня розвиненості потреб суспільства у різноманітних життєвих благах та можливостях. Ця категорія формується та змінюється під впливом соціально-економічних, фінансових процесів, перетворення навколишнього середовища, політичних подій та інших чинників. Крім того, «якість життя населення» – це багаторівнева категорія. В її структурі можна виокремити три базових рівня: інтегрований, соціально-диференційований та індивідуальний (або сімейний). Іншими словами, ця категорія може характеризувати, відповідно, якість життя населення країни, певних соціальних груп чи окремих верств населення, або якість життя конкретно взятої особи чи домогосподарства.

Одним із найбільш актуальних завдань статистичного дослідження якості життя є розробка узагальнюючого показника, який дозволив би, по-перше, синтезувати окремі індикатори, що характеризують якість життя населення, а, по-друге, проводити міжтериторіальні порівняння досліджуваного явища за єдиним методологічним принципом. У зв'язку з цим, широкого значення набуває використання індексного методу для оцінювання якості життя населення в тієї чи іншій країні.

Важливо зазначити, що якість життя населення тісно пов'язана з поняттям конкурентоспроможності країни, оскільки остання формується під впливом факторів, що забезпечують якість життя.

Так, для статистичної оцінки різних напрямків конкурентоспроможного розвитку країн світу (або якості життя населення країн) у міжнародних зіставленнях використовується цілий ряд індикаторів, серед яких основними є наступні комплексні індекси, рис. 1.

Слід відмітити, що для оцінювання якості життя населення найчастіше використовують індекс людського розвитку, який акумулює в собі три аспекти розвитку населення: економічний (через показник ВВП на душу населення), соціальний (через рівень освіти) та демографічний (через тривалість життя населення), а для загальної оцінки рівня економічного розвитку країн у світовій практиці частіше інших показників використовується глобальний індекс конкурентоспроможності, який включає три субіндекси, які розраховуються на основі значень 12 складових – факторів конкурентоспроможності (табл. 1).

Рис. 1. Види комплексних індексів

Кожна із цих складових включає певні показники (усього при розрахунку індексу використовується 114 показників), серед яких 34 - розраховуються на основі відкритої статистичної інформації (наприклад, зовнішній борг країни, бюджетний дефіцит, тривалість життя та інші), а інші – на підставі спеціального опитування понад 14 тисяч керівників середніх та великих підприємств.

Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності України за його складовими наведена в табл. 1. [1]

Як видно з даних табл. 1, Україна знизилася свої позиції за рівнем конкурентоспроможності серед країн світу на 9 пунктів у 2016 році порівняно з 2014 роком. Розкладання індексу глобальної конкурентоспроможності на субіндекси дозволяє виявити слабкі місця в соціально-економічному розвитку та посилити увагу саме на їх ліквідацію для підвищення рейтингу країни. Деталізація показників для кожної із 12-ти складових дає можливість зрозуміти, які саме фактори необхідно поліпшувати в країні.

Динаміка рангів складових індексу глобальної конкурентоспроможності України

Складові індексу глобальної конкурентоспроможності	2008-2009 (1-132)	2010-2011 (1-139)	2012-2013 (1-144)	2013-2014 (1-148)	2014-2015 (1-144)	2015-2016 (1-140)	2016-2017 (1-138)
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності</i>	72	89	73	84	76	79	85
Базові вимоги	86	102	79	91	87	101	102
1.Інституції	115	134	132	137	130	130	129
2.Інфраструктура	79	68	65	68	68	69	75
3.Макроекономічне середовище	91	132	90	107	105	134	128
4.Охорона здоров'я та початкова освіта	60	67	62	62	43	45	54
Підсилювачі ефективності	58	72	65	71	67	65	74
5.Вища освіта та професійна підготовка	43	46	47	43	40	34	33
6.Ефективність ринку товарів	103	129	117	124	112	106	108
7.Ефективність ринку праці	54	54	62	84	80	56	73
8.Рівень розвитку фінансового ринку	85	119	114	117	107	121	130
9.Технологічна готовність	65	83	81	94	85	86	85
10.Розмір ринку	31	38	38	38	38	45	47
Фактори розвитку та інноваційного потенціалу	66	88	79	95	92	72	73
11.Рівень розвитку бізнесу	80	100	91	97	99	91	98
12.Інновації	52	63	71	93	81	54	52

Так, економіки країн, що розвиваються, конкурують за рахунок забезпеченості переважно некваліфікованою робочою силою і корисними копалинами. Суб'єкти господарювання цих країн мають конкуренцію через цінову політику, при цьому низька продуктивність призводить до низького рівня заробітних плат. Збереження конкурентоспроможності найбільше залежить від стабільного фінансування державних і приватних інститутів (1-а складова), добре розвиненої інфраструктури (2-а складова), макроекономічної стабільності (3-я складова), а також від стану здоров'я робочої сили, що має, принаймні, базову освіту (4-а складова).

Підвищення конкурентоспроможності забезпечує подальше економічне зростання, збільшення продуктивності та зростання рівня заробітної плати. При цьому економічне зростання залежить вже від ефективності, оскільки рівень заробітних плат виріс, а ціни підвищити не можна й треба покращувати якість продукції та впроваджувати більш ефективні виробничі процеси, підвищувати якість професійної підготовки (5-а складова), ефективність ринку товарів та послуг (6-а складова), підтримувати на більш високому рівні функціонування ринку праці (7-а складова), ефективність та розвиненість фінансового ринку (8-

а складова), поширено використовувати інноваційні технології (9-а складова) і збільшувати обсяги зовнішнього й внутрішнього ринків (10-а складова).

В країнах, де формується інноваційний етап розвитку економіки, заробітна плата зростає настільки, що підтримувати високий рівень життя можливо лише, використовуючи нову або унікальну продукцію та послуги. На цій стадії конкуренція відбувається за рахунок впровадження новітніх технологій (12-а складова) та високорозвинених процесів або бізнес-моделей (11-а складова).

Слід відмітити, що стадії розвитку економіки визначаються за допомогою двох критеріїв. Перший – рівень ВВП на душу населення із врахуванням ринкового курсу валют. Цей показник використовується для приблизного розрахунку заробітних плат, оскільки не існує міжнародних даних щодо заробітних плат за всіма країнами. Другий критерій використовується для високорозвинених країн, процвітання яких залежить від видобутку ресурсів. При підрахунку визначається частка корисних копалин у загальному експорті (товари й послуги) країни, і передбачається, що за умови, коли корисні копалини становлять понад 70% (вимірюється впродовж п'яти років шляхом використання середнього значення), країна є переважно ресурсноорієнтованою.

Країни та їх економіки, стан яких перебуває між будь-якими двома з наведених вище трьох стадій розвитку, вважаються країнами з «перехідною економікою». Питома вага складових для цих країн повільно змінюється протягом розвитку країни, яка відбиває процес плавного переходу від однієї стадії розвитку до іншої. У зв'язку з цим, перевага надається тим сферам, які з розвитком країни набувають більшої ваги у конкурентоспроможності країни, і унаслідок цього значення індексу глобальної конкурентоспроможності може знижуватися для тих країн, які не готуються до наступного етапу свого розвитку.

За результатами декількох років можна аналізувати динаміку зміни показників за кожною складовою індексу глобальної конкурентоспроможності і, таким чином, встановлювати закономірності й тенденції у розвитку країни. Отже, дані щодо конкурентних переваг та бар'єрів розвитку формують базу для прийняття стратегічних рішень, які сприяють покращенню якості життя в країні та підвищенню її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. The Global Competitiveness Report :// Електронний ресурс. – Режим доступу:<https://www.google.com.ua/search?q=The+Global+Competitiveness+Report&oq=The+Global+Competitiveness+Report&aqs=chrome..69i57j69i59.1183j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.